

LES ELECCIONS DE 1905 A LA DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE BARCELONA: DISTRICTE DE VIC-GRANOLLERS

per Josep M.ª PÉREZ i Agustí ALCOBERRO

Introducció

A l'Arxiu de la Diputació Provincial de Barcelona (ADPB) es conserven les actes de les eleccions a Diputat Provincial dels anys 1892, 1894, 1901, 1903, 1905 i 1907. Les actes corresponents a l'elecció del 12 de març de 1905 es troben al lligall 2395. Aquestes actes, a més d'informar dels vots per seccions recullen les protestes o impugnacions dels interventors o dels mateixos candidats. Aquest és el cas de les eleccions de 1905 per a diputats provincials del districte Vic-Granollers¹.

La còpia de l'acta que es conserva a l'ADPB és la que enviava la Junta Electoral del districte a la Junta Electoral Provincial, que era l'encarregada de fer públics els resultats definitius. És per tant una font de màxima fiabilitat. Podem dividir l'acta en tres parts: una introducció declarant constituïda la Junta d'Escrutini; una segona part, de presentació de protestes i reclamacions, si n'hi ha, i de lectura de les actes rebudes i de recompte dels vots de cada candidat, per seccions; i la tercera, de proclamació dels diputats electes pel districte en la persona dels quatre candidats amb major nombre de vots².

A l'apèndix 1 transcrivim el text corresponent a les impugnacions formulades pels candidats regionalistes i pel republicà i a l'apèndix 2 el resultat general de l'elecció.

Districtes i sistema electoral

El districte electoral provincial VI comprenia els 82 pobles dels partits judicials de Vic i de Granollers, amb un cens de 22080 electors el 1905 (segons la suma dels electors de les 117 seccions, tal com consta a l'acta). Per a l'elecció de diputats provincials, la província de Barcelona estava dividida en nou districtes electorals cadascun dels quals elegia quatre diputats. Aquesta divisió territorial era l'aprovada

---

1. No hi ha cap altra impugnació a les actes electorals de 1905 i 1907.

2. Naturalment les actes estaven redactades en castellà.

el 5 de juliol de 1898. El que hom feia era aplegar dos partits judicials per a formar els districtes provincials. (Als mapes adjunts hom pot veure la divisió provincial i els municipis del districte Vic-Granollers).

El paper de les Diputacions, poc remarcable a nivell polític, era important de cara al govern dels ajuntaments, l'administració dels quals depenia en gran mesura del pressupost de la institució provincial. Tenien un paper important en la preparació de les eleccions i recompte dels vots, sota el control i direcció del governador civil, representant del màxim responsable electoral, el ministre de la Governació, durant la Restauració, amb un sistema parlamentari que es basava en l'alternança pacífica dels dos partits dinàstics, però sense la intervenció dels ciutadans com a àrbitres electorals. Eren piràmides oligàrquiques construïdes sobre la base dels cacics locals i les seves respectives clientele socio-econòmiques i polítiques. A Catalunya tingueren un paper especial durant les primeres dècades del segle (creació de la Mancomunitat) com veurem més endavant, i pel prestigi polític que es derivava d'aconseguir l'acta de diputat provincial per a ser candidat a diputat a Corts.

A les eleccions del 12 de març de 1905 s'havia de procedir a la renovació de la meitat dels diputats provincials i, concretament, votaven els districtes I, IV, V, VI i VII. Com que a cada districte li corresponien quatre diputats, el nombre d'aquests que s'havia d'elegir era de 20, sobre un total de 36.

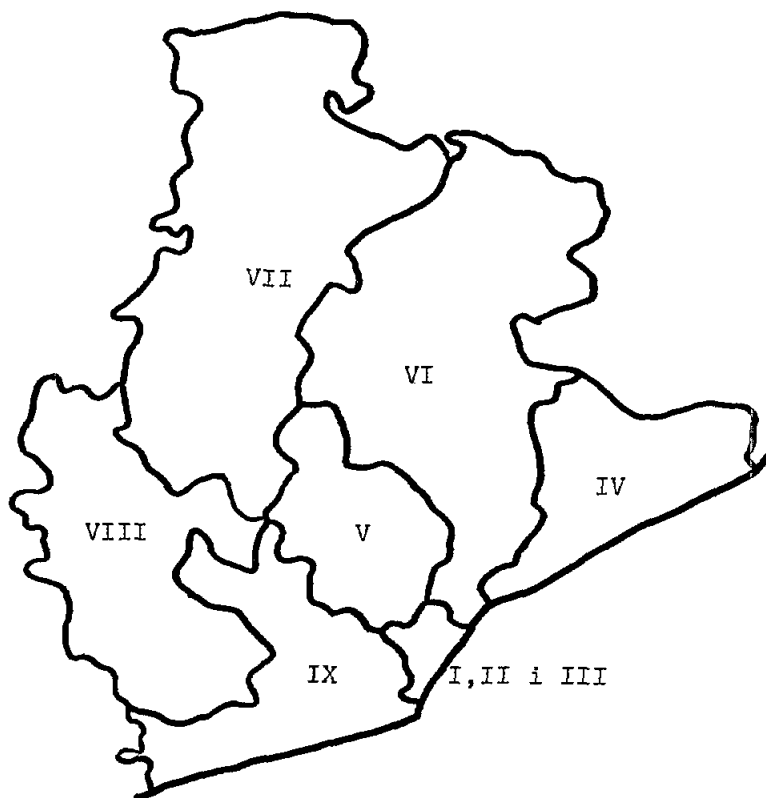
Cada votant podia marcar fins a tres noms, que no tenien perquè pertànyer al mateix partit o coalició. A més, els diversos grups utilitzaven diferents estratègies electorals. Hom podia intentar traure elegits els quatre diputats («anar al copo»), per un sistema de fer votar per zones alternativament tres noms de la llista. Això és el que feren els tres candidats monàrquics juntament amb el carlí Pericas presentant-se coaligats al districte de Vic-Granollers (coalició caciquista). Hom podia simplement presentar una llista amb tres noms, com féu la Lliga. O anar tot just per minories a garantir el quart lloc, presentant, doncs, només un nom, cas de la candidatura republicana (que només presentà Andreu Serra i Rafart).

Encara que als districtes de Barcelona la disciplina és prou forta i els electors solien votar les candidatures proposades, senceres, en àrees més allunyades aquesta disciplina desapareix i es troben barreges tan inversemblants com, per exemple, a Tavertet (Pericas: 80; Badia: 82; Verdager: 80), és a dir, un carlí, un conservador i un regionalista. O el tercer lloc obtingut a la secció 1.ª de TORELLÓ pel candidat republicà Serra (75 vots), precedit del carlí Pericas (101) i del conservador Badia (91), en tant que Barangé (liberal) només tenia cinc vots (mentre que fou el guanyador absolut a Granollers (574 vots sobre 864 votants amb el 66,4% dels vots). El prestigi personal (o la coerció político-econòmica) dels candidats tenia encara un gran pes.

Les candidatures

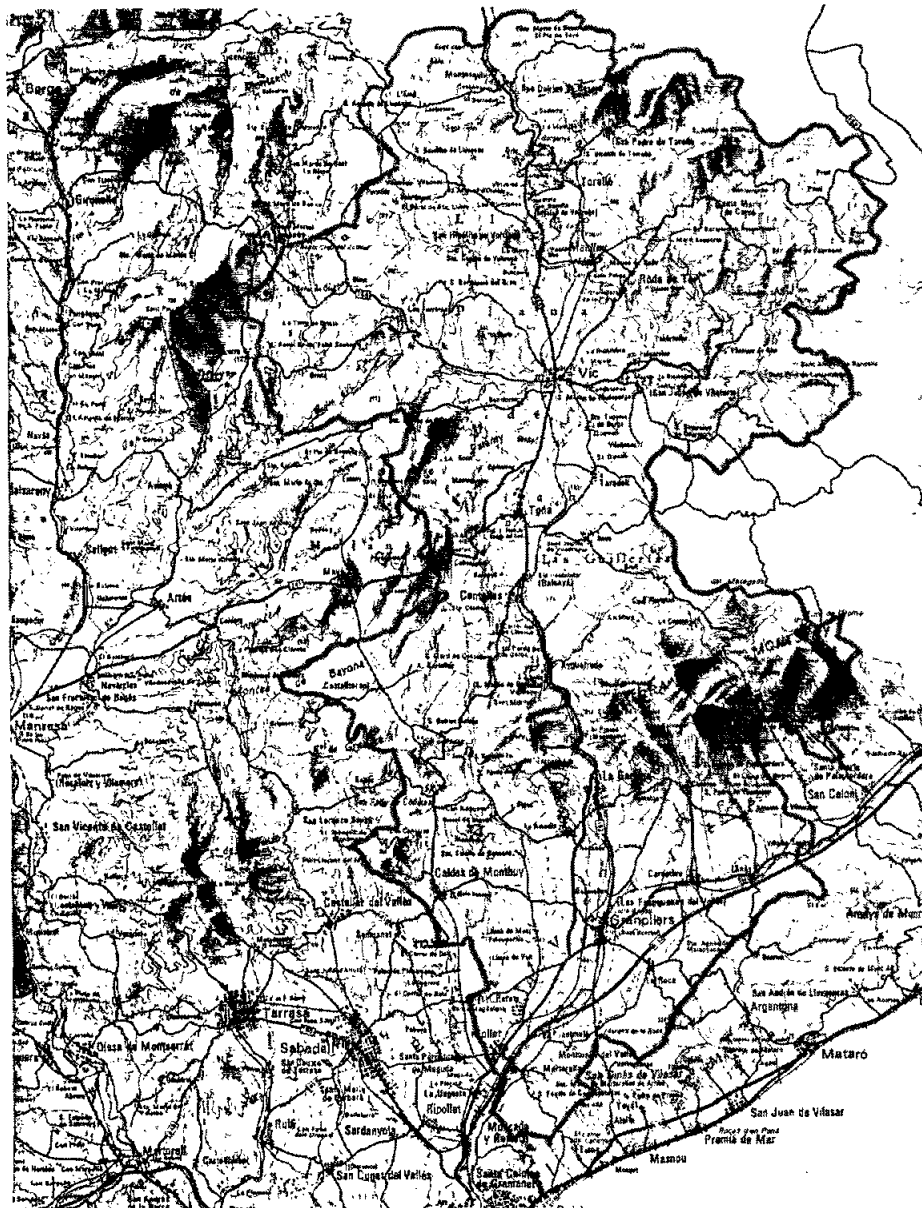
Les candidatures que es presentaven a aquesta elecció eren tres: «catalanista, caciquista y republicana»³. La més nombrosa era la coalició caciquista, que anava

3. VERDAGUER, N. míting de Roda. «La Veu» 06.03.

Demarcació electoral provincial

- I, II i III: Barcelona
- IV: Arenys, Mataró
- V: Terrassa-Sabadell
- VI: Vic-Granollers
- VII: Manresa-Bergà
- VIII: Igualada-Vilafranca
- IX: Vilanova-Sant Feliu

DISTRICTE ELECTORAL PROVINCIAL VI (Vic-Granollers)

«al copo» i que podem considerar una coalició de conveniència, puix aplegava els dinàstics Badia, Barangé i Lluch (dos conservadors i un liberal) i un candidat carlí, Pericas, però contestat: el setmanari tradicionalista de Vic «*El Norte Catalán*» abonava la candidatura catalanista⁴.

La Lliga presentava una candidatura⁵ integrada per «... Narcís Verdaguier y Callís,⁶ fundador del setmanari «*La Veu de Catalunya*» Dachs,⁷ «agricultor a la moderna», i Serra⁸, «il·lustració, febrosa activitat y talent organitzador, en la Plana de Vic ha deixat proves, a Granollers poseeix un gran establiment fabril».

La Unió Republicana només presentava un candidat, Andreu Serra i Rafart, advocat de Vic. A les eleccions de 1907 es presentà com a republicà antisolidari al districte de Vic, sense sortir elegit⁹.

Campanya electoral

La campanya electoral de regionalistes i republicans es caracteritzà pel desig de deslliurar el districte del caciquisme centralista, per la moralització social¹⁰ i per la difusió dels seus respectius ideals als districtes rurals, una vegada havien fet fora de Barcelona els monàrquics.

La Lliga presentà la seva candidatura mitjançant un manifest («*La Veu*», 23.02.) en el qual demanen el vot per als «candidats que són fills del districte i de Catalunya (contra el cunerisme i el centralisme), són homes de treball, patriotes, no homes de partit, i que volen treure el districte de les mans caciquistes que el tenen com un feu».

Al llarg de la campanya, «*La Veu*» publicarà un seguit d'articles remarcant-ne les idees bàsiques: «els catalanistas no votan noms, votan idees, no miran el càrrech sino la tasca moralisadora, social, redemptora que's fà educant al poble en l'exercici dels seus drets...»¹¹. J. Bardina publicava el dia 6 de març un article senyalant la finalitat de la campanya: «... ès dever nostre continuar, sense defallir nerviosos... perseverant en la hermosa lluita, segurs de que minant la fortaleza centralista, un dia te que desplomar-se per forsa segons las lleys naturals ... Tres fins, principalment,

4. «*La Veu*» 06.03.

5. «La Candidatura de Vich-Granollers» «*La Veu*» 14.02.

6. Narcís VERDAGUER I CALLÍS fou president del Centre Escolar Catalanista; dirigent de la Lliga de Catalunya, de la Unió Catalanista, del Centre Nacional Català i de la Lliga Regionalista, diputat, regidor, fundador de «*La Veu de Catalunya*», etc. RAMISA, M. *Els Orígens del Catalanisme conservador i La Veu del Montserrat 1878 - 1900*. Vic, 1985. Advocat de Vic, havia entrat a la Lliga el 06.04.1889.

7. Salvador DACS I PONS, agricultor de La Garriga, era president de la Cambra Agrícola del Vallès des de la seva fundació.

8. Jaume SERRA I DACS, fill de Manlleu, era fabricant a Granollers.

9. BALCELLS, A. i cols.: *Les eleccions...* p. 522.

10. «Al dia»: «... (els republicans) per enemics els tenim, barallant-se amb nosaltres per a treure de les urnes representants de les idees respectives, però els hem tingut sempre al nostre costat per a defensar la honradesa del sufragi i del dret de l'elector ... després de quatre anys d'eleccions legals ...» «*La Veu*» 01.03.

11. «Al dia» «*La Veu*» 03.03.

s'alcansen ab aquestas campanyas políticas: l'expandiment del ideal entre'l poble, la moralisació de las instituciones políticas (administrativas) i la ingerencia nacionalista en la vida pública saturantho d'aires de pàtria... El dia que la majoria de las nostras quatre Diputacions sía catalanista, tenim de fet la Diputació única, y més encara, la Diputació única catalanista»¹².

La idea de propagació dels ideals catalanistes es manté present dia a dia a les pàgines de «*La Veu*» i surt també als mítings constantment. A més a més de «*La Veu*» els regionalistes tenien el suport a Vic de «*La Gasetta Vigatana*»¹³. També l'òrgan catòlico-conservador «*El Norte Catalán*» donà suport als catalanistes de la Lliga¹⁴.

Els regionalistes van desplegar una important tasca propagandística personal organitzant mítings a les poblacions principals, amb el desplaçament dels seus dirigents més destacats, i «reunions electorals» a altres localitats. A «*La Veu*» trobem ressenyats tres mítings, a Granollers, Roda i Vic, i anunciats altres cinc a Torelló, Manlleu, Castellterçol, Caldes i L'Ametlla. Molts d'aquests actes es desenvolupaven als locals d'entitats adherides (Centre Català de Granollers) o Casinos. En teatres només n'hem trobat dos: el del «Principal» de Vic i el de «La Unió Liberal» de Granollers, possiblement els únics actes de caire massiu. El míting de Vic, de presentació de la candidatura amb la presència dels líders de la Lliga (Rusiñol, etc.), estigué precedit per un fet escandalós que afavoria els catalanistes: la negativa de l'alcalde¹⁵ a donar el permís per estar redactada la sol·licitud en català. El ministre de la Governació obligà l'alcalde a autoritzar l'acte¹⁶.

D'altra banda, «*La Veu*» publicava cada dia un seguit d'informacions i consells als lectors: «guia de l'elector», «als nostres interventors», «instruccions per a la votació», «els nostres candidats»,...

Per part dels republicans l'activitat va ser menor. D'entrada sols presentaven un candidat, Andreu Serra, del qual «*La Publicidad*»¹⁷ diu que és «de tendencias socialistas». I només hem trobat ressenyats dos mítings en aquest mateix diari i cap a «*La Veu*» o a «*El Diluvio*». Per als republicans sembla que la batalla s'havia perdut d'antuvi a Vic-Granollers. Almenys això hem «llegit» a l'article d'Emili Junoy aparegut a «*La Publicidad*» el dia 7 de març: «...ningun catalanista debe votar los candidatos de La Veu ... seguros estamos que si por los pueblos del Llano de Vich ... hubieran de cumplirse las leyes ... habían de tener escasamente una visible minoria de los numerosos analfabetos ... fruto bendito de la influencia teocrática en

12. BARDINA, J. «Triple fi electoral». «*La Veu*» 06.03.

13. «... La Gazeta Vigatana órgano de los catalanistas de Vich...» «*El Correo Catalán*» 11.03

14. El setmanari tradicionalista de Vic «*El Norte Catalán*» després de copiar el manifest dels candidats regionalistes diu: «... harán bien nuestros amigos en votar esta candidatura que hace suya El Norte Catalán ...» «*La Veu*» 06.03.

15. L'alcalde de Vic era En Josep SALA I MOLAS: «*El Diluvio*» 11.03.

16. «El ministro de la Gobernación, Sr. Gonzalez Besada, envió un telegrama cuya copia fué expuesta en la puerta de «Catalunya Vella» que dice: «Digo al alcalde de Vich que a no existir otros motivos que la redacción en catalán para convocatoria de mitin electoral, lo autorice». GONZALEZ BESADA» «*El Diluvio*» 11.03.

17. «*La Publicidad*» 04.03.

aquellas atrasadas e incultas circunscripciones, vastos desiertos de ignorancia con alguno que otro oasis en el que florecen lozanos y vigorosos los ideales democráticos...»¹⁸. Aquests oasis no poden ser altres que aquells pobles on els obrers votaven els republicans: Manlleu, Orís, Roda, Torelló ... Pel que fa a la premsa republicana, «*El Diluvio*» és un diari bàsicament barceloní i «*La Publicidad*», el diari oficial d'Unió Republicana, no dedica, ni de lluny, l'atenció que «*La Veu*» a les comarques rurals. A Vic hi havia un setmanari socialista-republicà, «*La Justicia*», que no hem pogut consultar.

La idea bàsica de la campanya republicana és la lluita contra el caciquisme, que a Vic inclou els regionalistes; se'ls acusa de ser una disfressa de la reacció¹⁹ «... gent que mai s'ha palpat carnadura catalana, y s'han de fer amistaments estranys, cridant impunement desde'l cancell a conservadors y liberals, integristas y carlins, a tots els que passen». També acusaran els catalanistes de manifestacions antiespanyoles²⁰ i contra els forasters²¹.

Per part de la *candidatura caciquista* la campanya electoral té una mecànica molt diferent. Segons denunciava «*La Veu*»²² en carta-oberta al governador civil, els candidats dinàstics i el carlí convocaven reunions d'alcaldes del districte, amb coaccions i amenaces i també eren cridats des del Govern Civil. «*El Correo Catalán*»²³, després de fer la presentació del candidat carlí Lluís Pericas i posar-lo com a model d'empresari i persona religiosa, ens dóna una peculiar valoració de la candidatura reaccionària i de la campanya carlísta, que transcrivim: «*De elecciones: Vich*» «... Nuestro candidato Sr. Pericas, llegó a Vich el pasado jueves ... En Vich también se han puesto completamente al lado del Sr. Pericas todas las personas más influyentes y de mejor prestigio del distrito, así los propietarios y fabricantes como los colonos y obreros. El sábado, con motivo del mercado, concurriront a esta los principales propietarios de la comarca, y todos ellos nos comunicaron las mejores impresiones de sus respectivos pueblos. El domingo se celebró una reunión muy concurrida y entusiasta en el Centro Tradicionalista de los elementos de esta ciudad; se nombraron comités, por colegios, y se organizaron los demás trabajos de una activa propaganda electoral. Hoy lunes debe salir nuestro candidato a recorrer algunos pueblos del distrito para proseguir la campaña iniciada... Respecto a los demás candidatos se puede dar también por segura la elección del señor Badia, quien se presenta ahora como independiente... Con el mismo caracter se presenta el Sr. Lluch, apoyado por el Sr. Huelin y otros elementos de Vich-Granollers. Su elección no parece tampoco dudosa. Mucho más difícil es predecir quien será el 4º diputado... Parece quedar ahora este lugar para uno de los tres candidatos catalanistas que se presentan, y aquí consistirá la verdadera lucha. Por esto ciertos emisarios trabajan muy fino entre los elementos afines para que con sus votos hagan sobrepajar a su protegido sobre sus compañeros. Dos son particularmente los que se distinguen por tener esa clase de patrocinadores ...»²⁴.

18. «*La Publicidad*» 07.03.

19. «*La Publicidad*» 10.03.

20. «*La Publicidad*» 02.03.

21. «*La Publicidad*» 11.03.

22. «*La Veu*» 08.03.

23. «*El Correo Catalán*» 22.02.

24. «*El Correo Catalán*» 28.02.

En general aquest diari no dedica gaire atenció a la campanya. Els caciquistes tenien a Vic un periòdic, «*La Plana de Vich*», que presentava la candidatura com a candidatura d'ordre i bona administració²⁵. A aquest «programa» replicava «*La Veu*» acusant-los de ser «... elements de desordre que han portat la intranquil·litat i la misèria al nostre país ...»²⁶. D'altra banda, els candidats de la Lliga intentaven atraure's els vots dels carlins presentant-se, mitjançant el setmanari tradicionalista de Vic, «*El Norte Catalán*», com a patriotes catalans i catòlics, o afirmant (Verdaguer al míting de Roda) que no hi ha candidatura carlista, ja que Pericas va dins la candidatura «oficialista-caciquista».

La jornada electoral, transcorregué sense incidents remarcables, encara que tupinades, compra de vots, coaccions, etc. foren presents a molts col·legis electorals, com veurem tot seguit, i les eleccions varen ser impugnades al districte. La participació fou del 59.2%, superior en vuit punts al promig provincial, i un 13% més elevada que a les eleccions de 1909 (que guanyarien els candidats de «solidaritat») però menor que a les generals de 1903 (63.7%) i de novembre del mateix any 1905 (60.93%).

ELECCIONS DISTRICTE VIC-GRANOLLERS 1903-1909

any	1903	1905	1905	1905	1907	1909
elecció	Generals	Provincials	Id Total	Generals	Generals	Provincials
cens	28617	22080	115296	30297	30926	33858
votants	18226	13070	59404	18459	18754	15705
participació %	63.69	59.20	51.52	60.93	60.64	46.38
abstenció %	36.31	40.80	48.48	39.07	39.36	53.62

Fonts: per a les provincials ADPB, per a les generals BALCELLS, i cols. Op. Cit.

Impugnació

Mitjançant el sistema polític de la Restauració, l'oligarquia sòcio-política (terratinents, burgesia agrària i industrial, etc.) va mantenir una situació político-social estable, necessària per al desenvolupament del sistema liberal. La corrupció política era una «norma» dins del sistema electoral mitjançant unes «tècniques» que permetien «adobar» els resultats electorals, algunes de les quals podem descobrir al districte de Vic-Granollers llegint l'acta electoral de les eleccions del 12 de març de 1905, donat que algunes d'aquestes «tècniques» electorals²⁷ foren el motiu de la

25. «*La Veu*» 27.02.

26. «*La Veu*» 04.03.

27. VARELA ORTEGA, J. *Los amigos políticos. Partidos, elecciones y caciquismo en la Restauración (1875-1900)*, Madrid, Alianza, 1977. Al capítol 7 trobem una interessant descripció del procés electoral caciquista.

impugnació. En el moment de l'elecció la tupinada²⁸ era la pràctica més freqüent. Però la manipulació començava unes setmanes abans de la jornada de votació juntament amb la campanya electoral. Així «*La Veu*»²⁹ del dia 2 de març, deu dies abans de la jornada electoral, denuncia que els cacics «... presentan a Vich y altres districtes candidats seus y's preparan a tota mena de coaccions y trampas ... se preparan elecciones com las de 1901 y las municipales primeras ab tot l'aparato de rodas y martingalas, propias dels cacichs ...» I «*La Publicidad*»³⁰ «... entraremos hoy en los días decisivos, en los de recia y dura pelea, con el entusiasmo y calor indispensables para afrontar todos los peligros del caciquismo, que intenta revivir en algunos distritos electorales...»

En aquesta fase preparatòria la manipulació de la Junta del Cens era molt important, però des de la derrota dels dinàstics el 1901 a Barcelona aquests ho tenien cada vegada més difícil, donat el major pes de republicans i regionalistes dins la Corporació Provincial. Així la Lliga proposa que «... per la justícia i la moralitat del sufragi...» hi hagi dos interventors de cada candidatura en la Junta Provincial del Cens³¹. Per fi, «... se nombraron los interventores poniendose de acuerdo en que hubiera de todos los candidatos. Se oponía el Sr. Rosal, de Manresa-Berga. Después de una discusión entre los señores Rosal y Rusiñol, se llegó al acuerdo de conceder tres interventores a los candidatos»³². En aquest tema, regionalistes i republicans tenien interessos comuns contra els cacics: «...(als republicans) per enemics els tenim, barallant-se amb nosaltres per a treure de les urnes representants de les idees respectives, però els hem tingut sempre al nostre costat per a defensar la honradesa del sufragi i del dret de l'elector ... després de quatre anys d'eleccions legals ...»³³. També era pràctica comuna el control sobre les autoritats i corporacions locals; així denunciava aquestes pràctiques «*La Veu*»: «Els propòsits d'imparcialitat del Govern s'han tornat aigua-poll; els de vosté (el Governador Civil) és facil que segueixin el camí dels del Govern; els del Governador interí ja s'hi avansaren».

Tenim la seguretat de que'ls alcaldes del districte de Vich-Granollers y de Sabadell-Terrassa reben amenassas y son objecte de coaccions: ho hem sentit de boca de molts que estan disposats a no sometre's a la presiò oficial ... las tupinadas y las actas en blanch portan segell ... tenim la llista dels pobles ahont poden ferse, que coincideixen ab els que administran els alcaldes que han sigut cridats al Govern Civil ...»³⁴.

De fet ja feia més de deu dies que «*La Veu*» denunciava aquesta pràctica per part de l'alcalde de Granollers, el fabricant Miquel Banxart, en un article sota el títol «Caciquisme i pasteig a Granollers» aparegut el 24 de febrer (supra) en primera pàgina. Aquest fet, en repetir-se, torna a les pàgines de «*La Veu*» el 8 de març:

28. BALCELLS, A. i cols.: *Les elecciones...*: «Cal entendre per tupinada a escala local el repertori de maniobres per adulterar el sufragi, abans o després d'arribar a l'urna, i no simplement la col·locació de vots falsos i el recompte fraudulent» p. 21.

29. «Al dia» «*La Veu*» 02.03.

30. «Campanya electotal republicana» «*La Publicidad*» 04.03.

31. «*La Veu*» 01.03.

32. «*La Publicidad*» 06.03.

33. «*La Veu*» 01.03.

34. «Al Senyor Governador Civil» «*La Veu*» 08.03.

«Dijous pasat l'alcalde de Granollers va convocar per 2.ª vegada als del districte, a Ca la Vila, amb els tres candidats dinàstics, el carlí Sr. Pericas i el Diputat per Vich Sr. Huelin³⁵. Alguns alcaldes es van rebelar i d'altres no havien acudit». Una de les claus del sistema polític de la Restauració era, doncs, en el control de l'administració, des del govern fins als alcaldes, naturalment passant per governadors civils, diputats i fins i tot amb l'ajut dels funcionaris i afins, sigui la Guàrdia Civil, els mossos d'esquadra o el sometent: «el alcalde tambien los protegió (als reaccionaris de Barcelona) echando por la tarde el somaten a la calle para amendrar a los electores republicanos»³⁶. Una altra de les pràctiques que es feia servir per a alterar els resultats electorals, també durant la campanya, era la inserció de notes en els diaris o la propagació de rumors anunciant la retirada d'un candidat: Així «*La Veu*» denuncia el periòdic caciquista «*La Plana de Vich*» per indicar que la candidatura catalanista serà retirada abans del dia de les eleccions³⁷. També «*La Gazeta Vigatana*» desmenteix aquesta possibilitat: «Es clar que no mereix contesta l'arma de que's valen traïdorem els caciquistes, fundantse en fets anteriors, de la possibilitat de que'ls nostres candidats se retirin en vigílies de l'elecció. Ningú s'ha de deixar enganyar per aquest argument...»³⁸ Els candidats catalanistes pel districte Vic-Granollers van haver de dirigir una circular als electors per tal de desmentir la seva suposada retirada: «Els suscrits candidats en las propvinentas eleccions de diputats provincials per aquest districte, declarem: ... que és del tot infundada la insinuació llensada per un periodich de que algú de nosaltres pensí retirar la candidatura...»³⁹. També «*El Correo Catalán*» denuncia aquesta pràctica, feta pels catalanistes: «los catalanistas continuan haciendo una guerra inconcebible contra la candidatura de nuestro estimado amigo D. Luís Pericas ... la Gazeta Vigatana, organo de los catalanistas de Vich, ... acaba de manifestarse en su último número que el Sr. Pericas ha retirado la candidatura...»⁴⁰.

Arribat el dia de la jornada electoral, la tupinada⁴¹ adoptava una sèrie d'activitats encaminades a variar el resultat en favor d'un o altre candidat. Seguint la denúncia del candidat de la Lliga Sr. Narcís Verdaguer i del republicà Sr. Andreu Serra trobem un bon mostreig d'aquestes pràctiques; a més a més del motiu general de *compra de vots*⁴² i de coaccions per part de les autoritats, el Sr. Serra denuncià també els catalanistes perquè alguns patrons han coaccionat els seus obrers en favor de la candidatura catalanista. Motius concrets de protesta eren *l'alteració del resultat*, denunciat a 14 seccions: «D. Andreu Serra protesta de la falsedad cometida en la votación de ambas secciones de Gurb, puesto que se hecharon(sic) en la urna papeletas a puñados» (acta). A Gurb també es va *expulsar a un delegat del local* on s'estava efectuant la votació. També era freqüent el *repartiment de vots* sense

35. Fou diputat a Madrid entre el 19.05.1901 i el 10.11.1905. Era Maurista. BALCELLS, A. i cols.: *Op. Cit.* p. 99.

36. «La Jornada de ayer» «*La Publicidad*» 13.03.

37. «Quin Fastich» «*La Veu*» 27.02.

38. «Vich-Granollers» «*La Veu*» 03.03.

39. «Prevenint coaccions y farsas» «*La Veu*» 04.03.

40. «¡Calumnia!» «*El Correo Catalán*» 11.03.

41. Tupinada ve de «tupí», olla on es posaven els vots. En castellà, pucherazo, de puchero.

42. «els vots anaven a duro en Vic» «*La Veu*» 13.03.

IMPUGNACIONS MÉS DESTACADES

Municipis	Motiu	Candidat Guanyador	Vots	%	Cens	Votants	Participació
El Brull	Alteració resultats	Pericas	78	100	80	78	97.5
Gurb	id	Pericas/Lluch	316	99.1	343	319	93
Sant Bartomeu	id	Pericas	117	88.6	134	132	98.5
Sobremunt	id	Pericas	40	100	48	40	83.3
Vilalleons	id	Pericas/Badia	30	75	43	40	93
Cànoves	id	Barangé	150	93.8	168	160	95.2
Montmeló	id	Barangé	122	94.6	136	129	94.8
Santa Cècília de Votregà	Pressions, irregular. en el cens, etc.	Badia/Lluch	40	100	58	40	69
Olost	Hi havia més vots que votants	Badia	210	84.4	258	249	96.5
Tavertet	No hi hagué elecció	Badia	82	88	101	93	92
Sant Pere de Vilamajor	No mostrar l'expedient	Pericas/Barangé	190	100	209	190	91
Fogars de Montclús	Canvi de president	Pericas	166	98.2	181	169	93.4

Font: actes de votació; ADPB. lligall 2395.

efectuar-se cap votació: a Tavertet, «el Sr. Serra protesta de la elección pues no hubo elección, sino que los interventores se reunieron a las diez de la mañana y firmaron las actas repartiendo los votos a favor de quien quisieron» (acta).

Es podia canviar el lloc (Sant Pere de Torelló) o presidir persona diferent a aquella que assenyala la llei (Fogars, Torelló, etc.), canviar el nom d'un candidat (La Roca) o distribuir falses candidatures. També hi ha protestes (Santa Cecília de Voltregà) per trobar-se les llistes engruixides perquè no se n'ha tret els morts, com ho exigeix la llei.

Altres pràctiques habituals eren les rodes de votants (que votaven a diferents col·legis o diverses vegades) i les coaccions a electors, especialment funcionaris i afins o als assalariats, enviant sobres amb membret oficial, pressionant l'alcalde als empleats municipals (Vic) o exercint pressions els patrons als seus assalariats i masovers (Sant Quirze, Torelló, Manlleu)⁴³.

El motiu general de la impugnació per part dels regionalistes i republicans es resumeix en el suborn (compra de vots, actes en blanc. ...) i les coaccions per part de l'administració.

Conclusió

La impugnació de l'acta de les eleccions de març de 1905 no es pot interpretar com a signe d'una major corrupció electoral o d'apatia de l'electorat, ja que a les zones on aquestes es donaven més era impossible poder-les denunciar. Aquest text l'hem de valorar, doncs, no com un intent de denúncia del corrupte sistema electoral de la Restauració sinó com a acta de defunció del caciquisme a Vic-Granollers: hi ha prou possibilitats de canviar-lo com perquè valgui la pena denunciar. Si bé és cert que la Lliga, juntament amb els republicans, volien expulsar als cacics de la Diputació (ja ho havien fet a Barcelona), no és menys evident l'interès de la Lliga en vèncer els monàrquics per fer-se amb la representació del centre-dreta als districtes rurals, especialment després de l'escissió de l'Esquerra catalanista, oferint als sectors conservadors un programa atractiu i una oportunitat real d'oposar-se a l'expansió de la Unió Republicana, especialment a àrees rurals amb nuclis fabrils o ciutats importants, com el Vallès i l'Osona. D'altra banda, la tàctica possibilista de la Lliga els portava a intentar augmentar la seva presència dins la Diputació, donat que des d'aquesta es controlaven en gran part les eleccions municipals i generals.

Encara que no pogueren treure cap diputat al Districte, aquestes eleccions serviren per preparar les generals de setembre d'aquest mateix any, aconseguint A. Rusiñol arrabassar «l'acta patrimonial» de F. Huelín mentre que a B. Playa, li mancaven 433 vots per vèncer a Granollers (les actes foren impugnades, com ja era normal a ambdós districtes). A les eleccions generals de 1907, la Solidaritat guanya les tres actes (dos la Lliga y un carlí). A les provincials de 1909 encara tornarà a sortir el conservador Badia; els altres tres diputats seran de «Solidaritat». En resum, les eleccions provincials de 1905 son les últimes que guanyen els candidats caciquis-

43. «De Vich» «El Correo Catalán» 18.03.

tes, i la conflictivitat del districte⁴⁴ (d'onze eleccions a Corts se n'impugnen set a Granollers i sis a Vic) és conseqüència de la forta lluita política.

Però la derrota electoral del caciquisme s'ha de matisar. Com diu Borja de Riquer⁴⁵, després de 1901 molts d'aquests homes els trobem a la Lliga o amb republicans, després d'una mena de «reconversió» política. Així Pericas serà reelegit en 1909 aliat a Prat de la Riba; a Castellterçol el diputat conservador i cacic A. Pons abonarà el candidat de la Lliga per al seu propi escó.

APÈNDIX 1

...

Acto seguido el Presidente de la Junta municipal del censo puso sobre la mesa las actas originales de votación remitidas por las secciones, y el Sr. Presidente de la Junta mandó que uno de los Secretarios diese cuenta por el orden numérico de secciones de los resúmenes de la votación: Así se hizo, habiendo el candidato D. Narciso Verdaguer protestado de la generalidad de las elecciones en el distrito de Vich-Granollers por entender que están viciadas en primer término por el soborno mediante la compra de votos verificada en distintas secciones por personas conocidas como agentes de las candidaturas formadas por los Sres. Pericas, Badià, Lluch y Barangé; y en segundo término por las coacciones realizadas por personas constituidas en autoridad civil, mediante el haber tenido lugar en días próximos a la celebración de las elecciones reuniones de Alcaldes del distrito, una en la ciudad de Vich y otra en la villa de Granollers, convocada esta última por el Alcalde de la citada villa y asistiendo a la misma los cuatro candidatos antes nombrados en las cuales se trató y se efectuó la recomendación de la candidatura de dichos Sres. excitando á dichos Alcaldes á que la patrocinasen y la recomendasen.

El candidato republicano se adiere en un todo a la protesta general formulada por D. Narciso Verdaguer y protesta además de que los candidatos catalanistas y en su representación otras personas de posición, como los Sres. Rusiñol, Llagostera etc. hayan ejercido presión sobre los obreros de sus fábricas en Manlleu, Torelló y otros puntos, imponiéndoles la votación de la candidatura catalanista y vigilando despues las puertas de los colegios si los obreros depositaban la candidatura impuesta.

El candidato D. Pedro Lluch, rechaza por insidiosas y malévolas las protestas anteriores.

Al dar cuenta del resumen de las actas se formularon protestas sobre la elección de las siguientes secciones:

44. BALCELLS, A. i cols. «*Les eleccions...*» p. 418.

45. RIQUER, Borja de: *Burguesos, polítics i cacics a la Catalunya de la Restauració*, «*L'Avenc*», 85, 642-659.

Brull: D. Narciso Verdaguer protesta porque atendida la proporción de habitantes en esta sección con respecto al número de electores correspondientes a la misma y noticias adquiridas por los candidatos, que depurarán y justificarán oportunamente existen indicios vehementes, de que el acta que acaba de darse cuenta relaciona inexactamente los (hechos) y altera la verdad de la votación. Además á las cinco horas veinte minutos de la tarde del día 14 del corriente, la junta provincial del censo no había recibido el acta correspondiente á esta sección. Por una y otra cosa protesta de la votación verificada en esta sección.

Centellas, Dist.º 2.º D. Narciso Verdaguer protesta de la elección en esta sección por haberse comprado votos.

Gurb, Dist.ºs 1.º y 2.º D. Narciso Verdaguer protesta de que en las actas de las dos secciones se relacionen inexactamente los hechos de la votación, como justificará oportunamente, debiendo hacer constar que el día catorce a las cinco de la tarde, no había recibido la Junta provincial del censo la copia del acta, y que á un requerimiento del Notario D. José Cisquer, hecho en el expresado día 14 del corriente, se manifestó que no podía exhibirse el expediente electoral en la Secretaría del pueblo.

El candidato republicano D. Andrés Serra protesta de la falsedad cometida en la votación de ambas secciones de Gurb, puesto que se echaron en la urna papeletas a puñados de tal manera que al hacerse el escrutinio no salían de una á una sinó de dos ó mas a la vez y que debían estar algo pegadas. Además la mesa electoral de ambas secciones echó fuera del local á un delegado con poderes bastantes del dicente sin reconocerse su validez, todo lo cual se probará.

Malla: D. Andrés Serra protesta de la elección verificada en esta sección.

D. Narciso Verdaguer se adhiere á la protesta del Sr. Serra porque la relación de vecinos con el de electores implica indicios de falsedad en la elección.

Masias de Voltregá, 1.ª El Sr. Verdaguer, protesta de la elección en esta sección porque aquella fué presidida por persona distinta de la que previene la ley. El Sr Serra se adhiere á esta protesta.

Sobremunt. El Sr. Verdaguer formula la misma protesta que para la del Brull.

Tavertet: El Sr. Serra protesta de la elección, pues no hubo elección, sino que los interventores se reunieron á las diez de la mañana y firmaron las actas repartiéndolo los votos á favor de quien quisieron debiéndose hacer notar que el acta de Pruit y Tavertet son escritas de la misma mano, la del secretario de ambos pueblos siendo así que la distancia entre uno y otro es mas de diez kilómetros, de modo que no pudo estar dicho secretario en uno y otro pueblo a la vez a las cuatro de la tarde para extender las actas, todo lo cual se probará.

Torelló 1.ª: El Sr. Verdaguer formula la misma protesta que para la primera sección de Masias de Voltregá.

Vich. El propio Sr. Verdaguer protesta de las elecciones verificadas en las cinco secciones del término municipal de Vich por haber influido en las mismas mediante ejercer coacciones en favor de la candidatura de los señores Pericas, Badia, Barangé y Lluch por varios medios y especialmente enviando á los electores candidaturas de dichos Sres. dentro de un sobre que se hallaba impreso el nombre de dicho Sr. Alcalde, así como mandando á otros besa la mano firmado de puño y letra de dicho Sr. alcalde recomendando la dicha candidatura á sus destinatarios los cuales algunos tenían relaciones de mayor o menor dependencia respecto á dicho Ayuntamiento. Además protesta por los abusos cometidos por la compra de votos por los agentes de dicho candidato.

El Sr. Serra, se adhiere.

Vilalleons: El Sr. Verdaguer hace igual protesta que la del Brull.

Ayguafreda: El Sr. Dachs, candidato, protesta por haberse comprado votos á favor de Pericas, Badia, Lluch y Barangé.

Bigas y Riells: El Sr. Dachs protesta por haber alternado la presidencia.

Masias de San Pedro. El Sr. Verdaguer formula igual protesta que para la sección anterior.

Olost. D. Andrés Serra protesta de la nulidad de la elección verificada, pues se probará que á las once de la mañana nadie habia estado todavia en Olost y con posterioridad solo votaron media docena de personas, de modo que entre los candidatos oficiales y los catalanistas se repartieron amigablemente mas votos que votantes hay en Olost.

El Sr. Verdaguer se adhiere á la protesta anterior por ser ciertos los hechos.

Perafita. El Sr. Verdaguer protesta porque el acta no relaciona exactamente los hechos ocurridos, por haber sido el acta estendida y firmada mas de veinticuatro horas después de la elección, de lo cual es indicio el que á las cuatro veinte del día quince del corriente no se habian recibido las oportunas copias en la secretaria de la Diputación, segun certificado que acompaña para unirse.

Orís. El Sr. Verdaguer protesta por presidir otra persona distinta de lo que marca la ley.

S. Bartolomé del Grau. El propio Sr. Verdaguer formula la misma protesta que para la del Brull.

S. Pedro Torelló. 1.ª El Sr. Verdaguer protesta por haberse constituido la mesa en punto distinto del prevenido por la ley.

Sta. Cecilia de Voltregá. El Sr. Verdaguer protesta de la validez por que á confesión del Alcalde del pueblo echa constar bajo fé de Notario en acta que se acompañará oportunamente no pudo el mismo exhibir ni tener á su disposición la lista de defunciones de electores que exige la ley, que durante la elección no se

hicieran por los interventores las necesarias listas de votantes exhibiendo en cambio dicho Alcalde una con distintas señales que el mismo dijo corresponder á electores á los cuales habia avisado fueran á votar determinados candidaturas y que para el actual junta de escrutinio fué designado para concurrir el mismo en vez de un interventor como la ley previene.

Cánoves: El Sr. Serra y Dachs, protesta igual que en el Brull y por haberse negado el Alcalde y Secretario á exhibir al notario el expediente.

Fogás de Montclús: El Sr. Dachs hace igual protesta que en la de Bigas y Riells, é igual que las de Pruit y Tavertet.

Granollers: El Sr. Serra, reproduce la protesta general por la que se refiere á Granollers.

La Roca: 2.º Protesta el Sr. Dachs por ser el segundo apellido del Berangé, Dachs y no Bachs.

Llerona: 1.º y 2.º El mismo Sr. Dachs, protesta por haber el Sr. Alcalde ejercido coacción á los electores.

Montmeló: El Sr. Serra y Dachs formula igual protesta que la del Brull.

S. Pedro de Vilamajór: El Sr. Dachs y Pons, protesta porque el Secretario no quiso presentar al Notario el expediente original.

Y terminada la lectura ...

APÈNDIX 2

Elecció 12.03.1905.

DISTRICTE VI: VIC-GRANOLLERS (Vic).

cens electoral: 22 080 (1)

votants: 13 070 (1)

% participació: 59.2

% abstenció: 40.8

candidats	partit o coalició	diputats elegits	vots per candidat	vots per	
				coalició	% cens
Lluís Pericas i Morros	carlí	x	538	6964	31.54
Joaquim Badia i Andreu	conservador	x	5311	5146	
Josep Barangué i Bacs	liberal	x	5071		
Pere Lluç i Bellera	conservador	x	4972		
Salvador Dacs i Pons	Lliga Regional ^a		3961	3764	17.05
Narcís Verdagner i Callís	Lliga Regional ^a		3675		
Jaume Serra i Dacs	Lliga Regional ^a		3656		
Andreu Serra i Rafart	Unión Republicana		2699	2699	12.22
Altres			104	104	00.47

(1) segons suma de totes les seccions de l'acta.

FONT: lligall 2395, ADPB.

DISTRICTE VI: VIC-GRANOLLERS (Vic). elecció 24.10.1909.

cens electoral: 33858 (1).
 votants: 15705
 % participació: 46.38
 % abstenció: 53.62

candidats	partit o coalició	diputats elegits	vots per candidat	vots per	
				coalició	% cens
Enric Prat de la Riba	solidaritat	x	11169	10087	29.79
Lluís Pericas i Morros	solidaritat	x	10098		
Fèlix Fages i Vilà	solidaritat	x	8995		
Joaquim Badia i Andreu	dinàstic	x	6692	5618	16.59
Josep Coma i Clapès	(?)		4543		

(1) dades eleccions 08.10.1910

FONTS: «*Registro de Diputaciones Provinciales*» ADPB.
 «*La Veu de C.*» 24.10.1909.
 «*Boletín Oficial de la Provincia*» 27.10. i ss.

BIBLIOGRAFIA

BALCELLS, A.; CULLA, J.B.; MIR, C.

Les eleccions generals a Catalunya de 1901 a 1923

Barcelona, Estudis electorals/4, 1982

MOLAS, Isidre

Lliga Catalana

Barcelona, Edicions 62, 1972

RAMISA, Maties

Els orígens del catalanisme i «La Veu del Montserrat» 1878-1900.

Vic, Eumo Editorial, 1985.

RIQUER DE, Borja

Burgesos, polítics i cacics a la Catalunya de la Restauració.

L'Avenç, 85, 642-659.

VARELA ORTEGA, J.

Los amigos políticos. Partidos, elecciones y caciquismo en la Restauración (1875-1900)

Madrid, Alianza Editorial, 1977

YANINI, Alicia

El caciquisme

València, Institució Alfons el Magnànim, 1984